

El clavicèmbal de l'Emperador

皇帝的西琴

Todos los Tonos y Ayres

ÍLIBER ensemble

Contents

Presentació	I
El clavicèmbal de l'Emperador	2
Diego de Pantoja	3
L'obra de Diego de Pantoja	4
Rere el llegat de Diego de Pantoja	4
El llegat: programa musical	5
Els músics de l'Emperador	8
<i>Todos los Tonos y Ayres</i>	9
ÍLIBER ensemble	12
Fites	17
Prensa	18
Crèdits	20
Contacte	20

2018-2021

Anys de Diego de Pantoja

El clavicèmbal de l'Emperador: Rere el llegat de Diego de Pantoja és una proposta única en el panorama musicològic europeu, que reuneix en escena a *Todos los Tonos y Ayres*, primera agrupació d'Espanya especialitzada en la recerca i interpretació de la música antiga xinesa i les relacions musicals entre la Xina Imperial i Occident, i a *ÍLIBER ensemble*, formació de cambra especialista en la interpretació de música barroca amb instruments antics i criteris històrics. Instruments d'època occidentals i xinesos s'uniran per a reconstruir l'animada vida musical de la Cort xinesa en un homenatge a la figura del jesuïta Diego de Pantoja.

Aquest programa commemora el IV centenari de la mort i el 450è aniversari del naixement d'aquest ciutadà de Valdemoro, que va viatjar a la Xina i va ser precursor a entaular relacions culturals amb la Cort de l'Emperador Wanli de la dinastia Ming. A més d'aportar dades precises sobre la Xina a Europa, va portar amb si el primer instrument de teclat a la Ciutat Prohibida, ensenyant per primera vegada l'art del clavicordi en la Cort Imperial.

En el que resta, es descriu la plantilla de El clavicèmbal de l'Emperador i s'ofereix una justificació històrico-musicològica de les obres triades al costat d'unes detallades notes a programa.

Rubén García Benito

El clavicèmbal de l'Emperador

Rere el llegat de Diego de Pantoja

皇帝的西琴

...l'altre dia [l'Emperador] em feu cantar unes notes d'un aire que ell mateix havia escrit. Després m'ho feu tocar al clave amb altres persones a la manera xinesa, i després a l'europea... No és freqüent en aquests dies poder escoltar aquest tipus d'interpretacions en la Cort, i prova d'això fou allò que l'Emperador em digué mentre tocàvem junts: "Allò que escoltes ara és com quan mossèn Pereira hi era". I començà a plorar d'alegria...

Aquesta singular escena narrada per un sacerdot italià es desenvolupava a principis del segle XVIII al mateix cor de la Ciutat Prohibida de Pequín, en la Cort de Kangxi 康熙 (1654-1722), quart emperador de la poderosa dinastia Qing 清.

Ja en la dinastia Tang 唐 (s. VII-X) la Cort xinesa va ser una de les més cosmopolites del món. Dins dels seus murs hi sonaven les músiques més exòtiques provinents de regnes veïns més enllà de les fronteres de l'Imperi. Aquesta varietat musical es va ampliar de manera excepcional a partir de l'arribada dels missioners europeus a la Xina a la fi del segle XVI, donant-se així un episodi únic, per la seva magnitud i durada, de relacions culturals, científiques i artístiques entre dos mons tan dispars.

Es pot dir que la clau d'entrada a la Ciutat Prohibida van ser dos rellotges i un clavicordi. La necessitat de mantenir-los i afinar-los va assegurar la presència d'experts religiosos, que van ensenyar en la Cort l'art del clavicordi i la música occidental. Tot això no hauria estat possible sense l'audàcia i genialitat de dos missioners precursors, Matteo Ricci (1552-1610) i l'espanyol Diego de Pantoja (1571-1618), els dos primers occidentals a descórrer el vel de la Ciutat Prohibida. Ningú abans a Europa havia aconseguit accedir a l'interior d'aquest Palau Imperial.

Va ser precisament Diego de Pantoja qui hi va establir les bases de les singulars *mélanges* musicals de la Cort, on s'interpretava música occidental, xinesa, manxú o mongola i sovint es barrejava segons el gust de l'Emperador, com descriu la cita del començament.

Diego de Pantoja

Diego de Pantoja neix a Valdemoro el 24 d'abril de 1571. Per la seva proximitat a Toledo, aviat es va veure influït pel desenvolupament que allí estava experimentant la Companyia de Jesús. El 6 d'abril de 1589, Diego de Pantoja ingressa a la Companyia per rebre instrucció en el noviciat de la província jesuïta de Toledo, situat a Villarejo de Fuentes. Més tard va estudiar Filosofia a Ocaña i Teologia a Alcalá de Henares. La província de Toledo, i en particular la seva capital, era bressol de missioners i punt de partida cap a terres asiàtiques, i és en aquest entorn on el somni oriental de Diego de Pantoja pren forma, molt en particular gràcies al seu guia espiritual, el jesuïta Luis de Guzmán, a qui més tard, el 1602, escriuria una llarga carta relatant els “particulars successos que van tenir, i de coses notables que van veure en el mateix regne”.

Pantoja parteix de Lisboa, juntament amb altres divuit jesuïtes, a l'abril de 1596. Al cap d'un any a Goa, arriba a Macau el 1597, on roman dos anys completant la seva formació. Allí és triat per ajudar Matteo Ricci en la important Missió de la Xina, amb qui es troba a Nanjing a l'octubre de 1599, portant amb ell obsequis per a l'Emperador.

Al gener de 1601, Diego de Pantoja i Matteo Ricci arriben a Pequín. Són convocats a la Cort de l'Emperador Wanli 万历 (1573-1620) de la dinastia Ming 明, dies després de lliurar els presents, per ensenyar als eunucs el manteniment dels rellotges, la qual cosa els assegura visites a la Ciutat Prohibida amb certa freqüència. Allí presenten pintures, costums i obres arquitectòniques europees, entre les quals es troba un gravat a l'aiguafort de Sant Lorenzo de El Escorial.

Entre els diversos obsequis, sens dubte el clavicordi va ser un dels quals més hi va impressionar. Intrigat pel funcionament de tan enginyós instrument, l'Emperador mana quatre eunucs músics que aprenguin la tècnica de la seva interpretació. És Diego de Pantoja qui s'encarrega d'interpretar i ensenyar a tocar el primer instrument

de teclat de la Ciutat Prohibida.

L'obra de Diego de Pantoja

Durant els 17 anys que Pantoja viu a la capital de l'Imperi Celeste, gràcies al seu excel·lent domini de la llengua i escriptura xineses, contribueix a l'intercanvi de coneixements entre la Xina i Occident. Escriu en llengua nativa nombrosos llibres de diversa índole, des de la millora en la capacitat de mesurar el temps per predir eclipsis a la geografia, passant per la filosofia. Sens dubte, el seu treball més influent és El Tractat dels Set Pecats i Virtuts 《七克大全》, on compara les virtuts cristianes amb les confucianes, treball que coneix successives edicions fins als nostres dies.

La carta que escriu el 1602 al seu amic i guia espiritual Luis de Guzmán té un profund impacte en el coneixement que es posseeix de la Xina en l'època. Publicada a Valladolid el 1604, aquesta extensa epístola té un excel·lent acolliment i és editada ràpidament a altres ciutats espanyoles i traduïda a Europa al francès, alemany, anglès, llatí... Entre els molts detalls de primer ordre que aporta, la carta de Pantoja representa el primer document a Occident que confirma, en contra de totes les publicacions de l'època, que el llegendari Catai i la Xina són el mateix país.

Rere el llegat de Diego de Pantoja

A la seva mort el 1618, Diego de Pantoja deixa iniciada una important labor que afavoreix la posterior presència de missioners en la Cort fins a finals del segle XVIII. Es pot dir que Pantoja obre un nou capítol en les relacions sino-espanyoles i en la diplomàcia amb Occident.

És sobretot durant la dinastia Qing, en particular durant el regnat dels emperadors Kangxi (1654-1722) i Qianlong (1711-1799), quan l'intercanvi de coneixements i relació dels missioners amb la Cort arriba a la seva màxima esplendor.

L'esperit curiós de Kangxi vers tot l'aliè, i en particular el seu amor per totes les manifestacions musicals, fa freqüent la presència de música occidental en la Cort. Les sales del palau alberguen nombrosos instruments tals com clavicordis, espinetes, orgues i claves, entre d'altres. De mà del jesuïta portuguès i excepcional músic Tomás

Pereira (1645-1708), un dels favorits de Kangxi (com relata l'escena del començament), ens arriba el primer tractat de teoria musical occidental escrit a Àsia en llengua xinesa. Pereira construeix instruments musicals, ensenya els fills de l'Emperador a tocar el clave i participa mà a mà amb el mateix Kangxi en les cèlebres *mélanges* musicals.

Encara que Pantoja i Pereira van ser grans músics, només ens han arribat els seus treballs teòrics. Haurem d'esperar fins a l'arribada del missioner Teodorico Pedrini (1671-1746), autor de la descripció del començament, el qual ens deixa 12 belles sonates per a violí i continu compostes durant la seva estada a Pequín i conservades a la Biblioteca Nacional de la Xina.

L'Emperador Qianlong hereta el gust musical i la curiositat del seu avi, arribant a instaurar una orquestra barroca en la seva Cort, formada per 18 eunucs abillats amb vestits europeus i perruques. En els seus aniversaris, en les festivitats, o per simple divertiment, tot tipus d'agrupacions hi presentaven el seu art a l'Emperador: música de Cort mongola, manxú, òpera del sud, música de banquet...Gràcies a l'aparell burocràtic de la Cort, totes aquestes activitats i peces musicals queden compilades en vastes obres enciclopèdiques promulgades per l'Emperador.

Durant aquesta època, el jesuïta francès Joseph-Marie Amiot (1718-1793) registra una bona quantitat de música xinesa i peces religioses sino-cristianes en una llarga col·lecció de documents que envia a Occident, arribant les primeres transcripcions de música del gegant asiàtic a Europa a mitjan segle XVIII. Algunes d'aquestes transcripcions arriben a formar part d'obres de Carl Maria von Weber o Paul Hindemith.

El llegat: programa musical

Aquest excepcional capítol de la història d'intercanvi no sols musical sinó també artístic i científic, no hauria estat possible sense l'audàcia de Diego de Pantoja i Matteo Ricci, els dos primers occidentals a desentranyar els misteris de la vida i secrets de la Ciutat Prohibida.

Amb motiu del quart centenari de Diego de Pantoja, vol retre homenatge al savi jesuïta, fent un viatge que s'inicia amb la música de la seva època, per descobrir el llegat musical que va deixar la seva empresa a través dels registres que han arribat fins als nostres dies gràcies als missioners que van viure en la Cort fins a finals del segle

XVIII.

De la seva etapa inicial sonaran peces de Ginés de Boluda (1545-1606) i Alonso Lobo (1555-1617), mestres de capella de la Catedral de Toledo durant els anys d'estudi de Pantoja. Els arxius de les biblioteques dels jesuïtes a Macau conserven un detallat catàleg dels llibres que s'hi empenen. En ell, podem trobar himnes recollits en el manual de Pedro Navarro publicat a Salamanca el 1586 i misses del compositor Duarte Lobo (1565-1646), la qual cosa ens permet reconstruir part de la música religiosa que sonava durant l'estada del jesuïta espanyol a la colònia portuguesa a la Xina.

Des d'aquí viatjarem al costat de Pantoja a la capital de l'Imperi Celeste. Igual que a Macau, la biblioteca de l'església de Beitang a Pequín recull multitud de títols, entre els quals hi podem trobar una compilació de laudes amb títols de Francisco Soto de Langa (1534-1619). A aquestes s'uniran himnes religiosos cristians amb música i text xinesos compostos per conversos per a la congregació local.

A partir d'aquí rastrejarem el llegat de Diego de Pantoja, gràcies al qual missioners posteriors van poder treballar a la Ciutat Prohibida, la qual cosa ens permetrà explorar la vida musical de la Cort xinesa en les seves diverses manifestacions. El primer llibre que va introduir a la Xina la teoria de la música occidental va ser escrit en xinès i compilat per mossèn Tomás Pereira (1645-1708) per a l'Emperador Kangxi (1654-1722). Escoltarem peces recollides per Athanasius Kircher (1602-1680) en la seva *Musurgia Universalis*, llibre d'inspiració de Pereira del qual es van trobar tres còpies a la biblioteca dels jesuïtes de Pequín.

Una de les joies d'aquest catàleg són les 12 sonates per a violí i continu compostes per mossèn Pedrini (1671-1746) durant la seva vida a la Cort xinesa. El clavicèmbal de l'Emperador interpretarà una selecció d'elles a partir d'un facsímil exacte de l'únic original conservat a la Biblioteca Nacional de la Xina, obtingut gràcies a una col·laboració amb l'Institut Confuci de Granada i la Universitat de Pequín.

Acompanyarem a l'Emperador en els seus viatges diplomàtics i de cacera. Visitarem amb ell les estepes del nord, on es realitzen grans cerimònies, banquets i fastos, amb músiques dels més diversos llocs, mentre els missioners que acompanyen el Fill del Cel li ensenyen geometria i música occidental en les iurtes imperials. Escoltarem música de cort mongola per a l'Emperador en commemoració del seu aniversari, peces

rarament interpretades no sols fora, sinó també dins de la Xina, de les quals fa una important labor de recuperació.

Tant l'Emperador Kangxi com Qianlong van ser amants del Kunqu 昆曲, gènere dramàtic musical del sud, de belles i delicades melodies, algunes de les quals recull mossèn Joseph-Marie Amiot (1718-1793) en una sèrie de quaderns que envia a Occident, podent considerar-se un dels treballs musicològics pioners a Europa. Avui dia, gràcies a estudis de comparació amb fonts originals xineses de l'època i anteriors, podem saber exactament quines obres són les que Amiot hi va registrar. Sonaran també les primeres transcripcions de música que van arribar a Occident, publicades el 1735 a partir d'anotacions enviades pel jesuïta francès, així com peces franceses que hi va interpretar al clave per a l'Emperador. Finalitzarem el viatge acomiadant-nos amb una curiositat musical que revelarem arribats a aquest punt.

Rubén García Benito

El clavicèmbal de l'Emperador

Rere el llegat de Diego de Pantoja

皇帝的西琴

Todos los Tonos y Ayres

Rubén García Benito

erhu 二胡, dizi 笛子, xiao 簫, sheng 笙, flauta de bec, khoomei

Abigaíl R. Horro

guzheng 古筝, matouqin 马头琴, arpa, flauta de bec, cant

ÍLIBER ensemble

Darío Tamayo

clave

María del Mar Blasco

violí barrocc

Javier Utrabo

violone

Luis Vives

percussió

Aníbal Soriano

corda polsada, flauta de bec

Todos los Tonos y Ayres

Todos los Tonos y Ayres és un projecte de recerca i divulgació de la música antiga xinesa. El seu objectiu és conferir visibilitat a la música antiga de tradició escrita del gegant asiàtic i que es reconegui la seva presència als circuits especialitzats de música antiga en general.

Todos los Tonos y Ayres sorgeix del convenciment que la inclusió de la música antiga xinesa als circuits de música històrica pot ser una iniciativa pionera i enriquidora per la bellesa i abundància de les seves obres musicals, l'existència d'innombrables col·leccions que les compilen, o la sistematització dels tractats teòrics per part del Departament Imperial de Música al llarg de dos mil anys, el que permet realitzar una reconstrucció rigorosa de la vida sonora de l'Imperi Celeste i el context històric en el qual es va desenvolupar.

És a Pequín on Abigail i Rubén conceben la idea d'un projecte escènic dedicat a la música xinesa. Originalment formen el duo *Seda & Bambú*, centrat en la música tradicional del país, amb el qual realitzen concerts i conferències per tota la geografia peninsular convidats, entre d'altres, pels Instituts Confuci de Barcelona, Madrid i Granada, per la Universitat Autònoma de Madrid o pel Festival Cultural Asia-Sevilla. En el transcurs del seu treball d'investigació a la recerca de noves partitures coneixen els fascinants manuscrits de Dunhuang i la suggestiva història de la seva elaboració i descobriment, i decideixen emprendre una recerca més específica, creant així el projecte *Todos los Tonos y Ayres*, especialitzat en l'estudi i interpretació de la

música antiga xinesa, primera agrupació de l'Estat d'aquestes característiques. Aquesta labor els donarà accés a festivals especialitzats com ara el I Festival de Música Antigua de Granada MAG o el I Ciclo de Música Antigua de Andújar.

L'any 2016 són convidats per la Ciutat de les Arts i les Ciències de València per impartir una conferència-concert sobre la relació entre astronomia i música a la Xina antiga, aprofundint en el paper que totes dues van tenir en el manteniment de l'ordre còsmic per a l'Imperi Celeste. Posteriorment són convidats per altres institucions, com ara l'Associació Astronòmica de la Safor, per desenvolupar aquesta temàtica.

Juntament amb *Veterum Musicae*, participen en la creació de l'ambiciós projecte **musafin** Viajeros Medievales, un programa intercultural i multidisciplinari sobre les grans rutes comercials i d'exploració de l'Edat mitjana, estrenat en el concert de cloenda del II Festival de Música Antiga de Granada.

Rubén García Benito • erhu 二胡, dizi 笛子, xiao 箫, sheng 笙, xun 埙, flauta de bec i co-direcció

Doctor en Astrofísica i músic de formació clàssica (composició, violí, flauta de bec i cant líric), molt aviat se sent atret per la cultura xinesa, llicenciant-se en Estudis d'Àsia Oriental i traslladant posteriorment la seva residència a la Xina, on compagina la recerca i estudis de l'idioma amb l'estudi de la música tradicional del país als tallers de la Universitat de Pequín, en les especialitats d'*erhu* 二胡 (violí xinès), *dizi* 笛子 i *xiao* 箫 (flautes xineses). En els últims anys ha estat becat per participar en diverses edicions dels Cursos de Música Tradicional Xinesa al Conservatori de Xangai, on té l'oportunitat de rebre classes de grans mestres, com ara Cheng Haihua 成海华, Wang Yongde 王永德 o Zhang Yongming 詹永明 entre d'altres. En el II i III Festival de Música Antiga de Granada MAG, s'hi encarrega de desenvolupar la temàtica del Festival, co-dirigint i interpretant el programa **musafin** Viajeros Medievales, a més de concebre el present programa. En l'actualitat combina la

seva activitat musical i divulgativa amb la seva labor de recerca a l'Institut d'Astrofísica d'Andalusia (IAA-CSIC).

Abigail R. Horro • guzheng 古筝, matouqin 马头琴, arpa, flauta de bec, cant

Abigail R. Horro té una llarga trajectòria professional centrada en la música clàssica i la música antiga europees en les especialitats de cant, violí, arpa medieval i flautes de bec. Ha ofert concerts a Europa i Àsia, així com a bona part de la geografia peninsular, participant en festivals com ara Opera Fontilles, Festival de Música Antiga de Granada, MOMUA, International Festival Chorus Beijing o Donne in Musica nel Medioevo (Sicília), entre d'altres. El seu interès per altres sonoritats la porta a descobrir la música xinesa, traslladant-se a Pequín per realitzar estudis de guzheng 古筝 (cítara xinesa), obtenint-ne el *Certificate of Arts Grade Examination of China* 社会艺术水平考级证书 al Conservatori de Música Xinesa de Pequín 中国音乐学院. En l'actualitat en forma part o col·labora amb diferents agrupacions, com ara Íliber Ensemble, DeMusica Ensemble o Serpens Cauda, a més del seu treball amb Seda & Bambú i *Todos los Tonos y Ayres* i ha format part de l'equip directiu en les tres primeres edicions del Festival de Música Antiga de Granada MAG.

ÍLIBER ensemble

ÍLIBER ensemble és una formació de cambra dedicada a l'estudi i la interpretació de música antiga amb criteris historicistes i instruments antics, fundada a Granada al maig de 2013 i integrada per joves músics de diferents punts de la geografia peninsular. Dirigida des de la seva creació pel clavecinista Darío Tamayo, la seva activitat artística i de recerca se centra en la recuperació i difusió d'aquells repertoris que, malgrat la seva gran qualitat i interès, romanen sumits en l'abandó i l'oblit, amb especial atenció al patrimoni musical barroc ibèric.

Des dels seus inicis, han ofert concerts en cicles tan importants com el Meet In Beijing Arts Festival (Xina), Festival Internacional de Música y Danza de Granada o el Proyecto MusaE del Ministeri de Cultura, així com en els festivals de música antiga de Granada, Còrdova, Vélez Blanco (Almeria), Lorquí (Múrcia) i Sant Joan (Alacant). Això els ha portat a actuar a sales tan prestigioses com ara l'Auditori Manuel de Falla de Granada, el Palau de la Música de València o el Daning Theatre de Xangai, i a espais tan emblemàtics com ara l'Ateneu de Madrid o la Catedral de Granada, rebent els elogis de la crítica especialitzada. Així mateix, han estat guardonats amb el Premi HEBE 2016 en la categoria de Música i han estat finalistes com a Millor Grup Jove en els Premis GEMA 2017, atorgats per l'Asociación de Grupos Españoles de Música Antigua, a la qual pertanyen des d'aquell mateix any.

Al llarg de la seva trajectòria, han efectuat col·laboracions amb conjunts com ara l'Orquestra Barroca de Granada, el Cor Tomás Luis de Victoria, el Cor d'Òpera de Granada o *Todos los Tonos y Ayres*, així com amb solistes vocals de reconegut prestigi, com ara Raquel Andueza, Marta Infante, Eva Juárez, Olalla Alemán, Soledad Cardoso o Aurora Peña, entre d'altres. A més, han realitzat diversos projectes artístics i de recerca en col·laboració amb entitats com ara l'Institut Cervantes, l'Institut Confuci o el Centro de Documentación Musical de Andalucía.

En 2017, van dur a terme la seva primera producció escènica amb la representació de

l'òpera *La guerra de los gigantes* de Sebastián Durón, en coproducció amb l'Orquestra Barroca de Granada i en col·laboració amb l'Asociación Ars Hispana; aquesta obra ha estat recollida en el seu primer treball discogràfic, publicat el 2019 en el segell IBS Classical amb el finançament de la Comunidad de Madrid. A més, la passada temporada van efectuar el seu debut internacional, amb la realització d'una gira per la Xina al costat del grup *Todos los Tonos y Ayres* al maig-juny de 2018. Recentment, han escomès el seu segon projecte escènic, amb l'òpera *Dido and Aeneas* d'Henry Purcell, al costat del Cor d'Òpera de Granada.

Darío Tamayo • clave i co-direcció

Darío Tamayo (Granada, 1993) realitza els seus estudis superiors de Piano al Real Conservatorio Superior de Música de Granada i de Clave a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC), a Barcelona, amb el mestre Luca Guglielmi. Ha rebut classes de clavecinistas com ara Darío Moreno, Eduard Martínez Borrueu o Eduardo López Banzo, i d'organistes com ara Juan María Pedrero, Andrés Cea i Óscar Candendo. Amplia la seva formació en l'àmbit de la música antiga amb Manfredo Kraemer, Mara Galassi, Lorenzo Coppola, Pedro Memelsdorff, Edoardo Torbianelli, Jean Tubéry, Pedro Estevan, Emilio Moreno o Emmanuel Balssa. Com a director, s'ha format amb mestres com ara Enrique García Asensio, Colin Metters, Bruno Aprea, Michael Thomas, Achim Holub i Manuel Hernández-Silva, entre d'altres.

Ha dirigit conjunts com ara l'Orquestra Filharmonia Granada, Jove Orquestra Lleonesa, London Classical Soloists o Berlin Sinfonietta, i agrupacions especialitzades en música antiga, com ara el Cor Tomás Luis de Victoria. El 2013, va fundar el conjunt de música antiga **ÍLIBER ensemble**, que dirigeix des d'aleshores. Des del 2017, assumeix la direcció artística en les produccions escèniques de l'Orquestra Barroca de Granada.

Aquesta activitat li ha portat a oferir concerts a països com ara el Regne Unit, Alemanya i la Xina, així com per bona part de la geografia peninsular. Com a investigador, ha publicat articles sobre la interpretació de la música per a teclat durant el Renaixement i Barroc en algunes de les revistes especialitzades més prestigioses, i és autor de la primera traducció al castellà de la primera edició del tractat *L'art de toucher le clavecin* de Couperin.

María del Mar Blasco • violí barroc

Inicia els seus estudis superiors en l'especialitat de música antiga a la ESMUC, on també ha realitzat el màster d'interpretació en la mateixa especialitat amb el professor Emilio Moreno. Allí rep classes de Lorenzo Coppola, Marc Hantaï, Chiara Banchini o Xavier Díaz-Latorre. Ha rebut classes de violinistes com ara Gilles Colliard, François Fernandez i Catherine Manson, i classes de cambra de Jaap Ter Linden, Charles Toet o Adam Woolf. És membre de diferents grups, a destacar Lodi Mvsicali Ensemble, la OBB-Orquestra Barroca de Barcelona, El Parnaso Español o **ÍLIBER ensemble**, i col·labora amb La Spagna, realitzant diversos concerts en diferents festivals i escenaris d'Espanya, França i Suïssa, entre altres països, a més de l'enregistrament de diversos CDs. També ha participat com a concertino en el taller sobre l'òpera Orfeo de Monteverdi al Teatro Real de Madrid.

Javier Utrabo • violone

Neix a Granada el 1981. Estudia piano i composició al conservatori de la seva ciutat, graduant-se el 2005. Cap a l'any 2003 descobreix el contrabaix, instrument que es convertirà en el seu preferit i al qual acabarà dedicant la major part del seu temps, especialment en el camp de la música antiga. Desenvolupa una intensa activitat musi-

cal, actuant i enregistrant amb tota mena de formacions (Orquestra Jove d'Andalusia, Orquestra Simfònica de la Regió de Múrcia, Orquestra Barroca de Granada). És d'esmentar també el seu treball en el sextet de folk Ambulancia Irlandesa, amb el qual actua assíduament per tota la geografia peninsular.

És així mateix autor de nombroses composicions per a formacions instrumentals i vocals de tota mena, així com arranjaments simfònics per a grups de pop-rock, dels quals destaca el del tema Maldita dulzura, interpretat per Vetusta Morla al costat de la OSRM. En l'actualitat és professor de Llenguatge Musical en el Conservatorio Profesional de Música de Guadix, labor que compagina amb els estudis superiors de cant.

Luis Vives • percussió

Luis Vives domina diversos estils, des de la música culta a la popular i des de la música antiga fins a la contemporània, especialitzant-se sobretot en els períodes medieval, renaixentista i barroc. Això li ha portat a participar en importants festivals com ara el Festival Internacional de Música i Dansa de Granada, Festival de Música Antiga d'Úbeda i Baeza, Festival de Música Antiga de Sevilla, Festival de Música Renaixentista i Barroca de Vélez Blanco, Corrala de Comèdies d'Alcalá de Henares, Festival internacional de Teatre Clàssic d'Almagro, Teatre Auditori Sant Lorenzo de l'Escorial, Jornades de Teatre del Segle d'Or d'Almeria, Festival de Música Medieval i Renaixentista de Morella o Festival de Música Antiga dels Pirineus, entre altres. El 2011 va rebre una Menció Especial del Jurat en el I Certamen Internacional de Barroc Infantil del XXXV Festival Inter-

nacional de Teatre Clàssic d'Almagro com a integrant de Claroscuro Teatro.

Aníbal Soriano • corda polsada, flauta de bec

Neix a Sevilla, on obté el títol de professor de Guitarra Clàssica i d'Instruments de Corda Polsada del Renaixement i el Barroc.

Ha treballat en grups com L'Accademia del Piacere, Arte Factum, La Ritirata, La Folía, Vandalia, l'Orfeó San Juan Bautista de Puerto Rico, l'Orquestra Simfònica de Màlaga, l'Orquestra Barroca de Sevilla i la Capilla Real de Madrid, entre d'altres.

Ha actuat en els escenaris més importants i festivals especialitzats d'arreu d'Espanya. A nivell internacional ha participat, entre d'altres, en el Festival Iberoamericano de la Artes de Puerto Rico, el Festival Oude Muziek d'Utrecht (Holanda), i ha realitzat gires en altres països com l'Índia, l'Argentina, Uruguai, Xile i el Brasil.

Ha dut a terme gravacions per a la ràdio, televisió i cinema. Ha sigut president de la Sociedad de Vihuela, el Laúd y la Guitarra, i al llarg d'onze anys va dirigir la Muestra de Música Antigua Castillo de Aracena.

Actualment dirigeix el grup Marizápalos (especialitzat en música hispana), l'Orquestra Barroca Cristóbal de Morales i el Cor Diego de Velázquez. A més a més, és professor d'instruments de Corda Polsada del Renaixement i Barroc, Música de Cambra i Baix Continu al Conservatori Professional Cristóbal de Morales de Sevilla.

El clavicèmbal de l'Emperador

FITES

- ♦ Únic projecte musical consagrat a la figura del jesuïta **Diego de Pantoja** (1571-1618), en el IV **centenari de la seva mort**.
- ♦ El 2021 es commemora el **450è aniversari del seu naixement**.
- ♦ Bona part del programa està integrat per **peces inèdites**, interpretades sobre la base de **transcripcions de les fonts originals** efectuades específicament per a aquest projecte per Rubén García Benito, Abigail R. Horro i Darío Tamayo.
- ♦ Les sonates de Teodorico Pedrini (1671-1746) han estat transcrits sobre la base de **l'únic facsímil de l'obra existent a Europa**, elaborat a partir de l'únic original conservat a la Biblioteca Nacional de Pequín, i adquirit pel conjunt *Todos los Tonos y Ayres* amb la mediació de l'Institut Confuci de Granada i la Universitat de Pequín.
- ♦ El programa inclou la **primera interpretació fora de la Xina** de les peces de cort mongoles *Da he qu* 大合曲 i *You zi yin* 游子吟.
- ♦ El repertori inclou obres de gran interès de **compositors espanyols poc coneguts**, com ara Francisco Soto de Langa (1534-1619) o Ginés de Boluda (1545-1606).
- ♦ El projecte serveix per **commemorar els centenaris** d'altres quatre importants compositors, dels quals s'hi inclouen algunes obres:
 - **Joseph-Marie Amiot** (1718-1793), III centenari del seu naixement, que es commemora el 2018.
 - **Francisco Soto de Langa** (1534-1619), IV centenari de la seva mort, que es commemora el 2019.
 - **Athanasius Kircher** (1602-1680), 340è aniversari de la seva mort, que es commemora el 2020.
 - **Teodorico Pedrini** (1671-1746), 350è aniversari del seu naixement, que es commemora el 2021.

El clavicèmbal de l'Emperador

PREMSA

"Habría bastado este primer bloque para dar cuenta de la manera generosa, pausada y reflexiva de hacer música que compartían los dos ensembles, de la permanente complicidad entre esos siete músicos ...pero la amplitud de miras y la ambición sonora se renovaban a medida que avanzaba el programa en cada uno de sus bloques ...Nada faltó, nada sobró en este concierto tan original como tremendamente atractivo"

El viaje de Diego de Pantoja

Scherzo, 4 agost 2022
Asier Vallejo Ugarte

"IBS lanza al mercado "El clave del emperador", un curioso y revelador CD que se adentra en un repertorio hasta ahora prácticamente arcano del que poco se sabe ... El resultado es caleidoscópico, revelador, excitante y colorista. Y viene de la mano de un formidable grupo de intérpretes"

Diego Pantoja, entre las técnicas occidentales y las orientales

El Cultural de El Español, 9 març 2022
[crítica CD]
Arturo Reverter

"Este magnífico y muy placentero trabajo ofrece una muestra de la relación establecida y del grado de sofisticación de la cultura china de la época ... Un trabajo de entrada muy sorprendente, agradable y magníficamente ejecutado"

¡Oh! ¡Sorpresa!

Doce Notas, 30 novembre 2021
[crítica CD]
Miguel Ángel Pérez Martín

"... seis divertimentos chinos ... llevaron al auditorio a disfrutar del, para nosotros, delicado exotismo de la música culta de la gran "Nación del Centro"

Todos los Tonos y Ayres e Íliber Ensemble en el «Festival de Música Antigua Andrés de Vandelvira»

Codalarío, 15 octubre 2021
José Antonio Cantón

“El resultado fue un concierto magnífico y delicado, donde el interés intelectual se aunaba con la pura fruición estética . . . se pudo disfrutar de su entusiasmo, que se percibía en su continuas miradas y gestos de complicidad, lo que resultó en unas interpretaciones compactadas y vibrantes, llenas de color . . . Un ejemplo de cómo el trabajo de investigación y la erudición acaban resultando en belleza”

La aventura de Diego de Pantoja de Valdemoro a Pekín

Scherzo, 10 juliol 2021
José Manuel Ruiz Martínez

“... ha creado un espectáculo tan fascinante que después de esta gira por China ya les han surgido propuestas para llevar a cabo otras funciones”

Un jesuita en la corte china

El Correo, 7 juny 2018
Zigor Aldama

“The instruments mixed harmoniously and, in some pieces, the melody was accompanied by an aria, which was combined with the singing styles of traditional Chinese Kunqu Opera”

China, Spain celebrate an evening of ancient court music

China Daily, 11 juny 2018
Fang Aiqing

“El público quedó fascinado por la riqueza con que instrumentos occidentales y chinos, en apariencia incompatibles, crearon un maravilloso entramado de detalles”

西洋“乐瞰”紫禁城

Occidente pone sus ojos sobre música de la Ciudad Prohibida

[Traducció de l'original en xinès]

Morning Post 北京晨报, 5 juny 2018
Li Cheng 李澄

“Tomando como hilo conductor los viajes de Pantoja, diferentes géneros musicales se unen para recrear la fascinante interacción entre China y occidente en aquel tiempo”

追寻庞迪我的音乐遗产，
两支西班牙乐团跨越中西

Tras el legado de Diego de Pantoja: dos grupos españoles se lanzan a explorar el diálogo entre oriente y occidente

[Traducció de l'original en xinès]

The Paper 澎湃, 6 juny 2018
Cheng Qianqian 程千千

El clavicèmbal de l'Emperador

Rere el llegat de Diego de Pantoja

Crèdits

- ♦ Idea, desenvolupament i documentació: Rubén García Benito
- ♦ Direcció musical: Darío Tamayo & Rubén García Benito
- ♦ Selecció i transcripció musical: Darío Tamayo, Abigail R. Horro & Rubén García Benito

Contacte

✉ info@tonosyayres.com

🌐 <https://www.tonosyayres.com/el-clave-del-emperador/>

🎧 CD a Spotify [Feu clic a la icona]

Todos los Tonos y Ayres 🎧

🌐 <https://www.tonosyayres.com>

✉ info@tonosyayres.com

☎ 653371723 (Rubén)

ÍLIBER ensemble 🎧

🌐 <http://www.iliberensemble.com>

✉ iliberensemble@gmail.com

☎ 664366839 (Darío)

El clavicèmbal de l'Emperador

皇帝的西琴

Todos los Tonos y Ayres

ÍLIBER ensemble